Programátorský model počítača

edu.ukf.sk - Vzdelávací portál - Univerzita

Portál: Konštantína Filozofa, Nitra

KONStantina Filozofa, Mitra

Kurz: Operačné systémy (KI/OS/15)

Kniha: Programátorský model počítača

Vytlačil(a): Zuzana Pavlendová

Dátum: Streda, 1 december 2021, 17:57

Opis

TEKST

Obsah

Úvod: Programátorský model počítača

- 3.1 Základné inštrukcie
- 3.2 Aritmetické inštrukcie
- 3.3 Podmienené skoky
- 3.4 Zásobník
- 3.5 Programovanie V / V operácií
- 3.6 Multiprogramové spracovanie
- 3.7 Signál RESET
- 3.8 Virtuálna pamäť
- 3.9 Adresovacie techniky
- 3.10 Inštrukcia MOV
- 3.11 Aritmetické inštrukcie (celočíselné)
- 3.12 Logické inštrukcie
- 3.13 Rotácia
- 3.14 Posuvy
- 3.15 Vetvenie programu
- 3.16 Podmienené skoky

Úvod: Programátorský model počítača

V tejto kapitole se dozviete:

- Ako popisuje programátor štruktúru počítača?
- Ktoré základné registre sú nevyhnutné pre počítač?
- Ktoré základné strojové inštrukcie sú k dispozícii programátorovi?
- Ako sú vykonávané (interpretované) jednotlivé strojové inštrukcie radičom počítača?

Po jej preštudovaní byste mali byť schopní:

- Charakterizovať programátorský model počítača, včítane úlohy jednotlivých registrov.
- Poznať základné strojové inštrukcie počítača.
- Porozumieť spôsobu vykonávania jednotlivých inštrukcií radičom.
- Popísať štruktúru strojovo orientovaného programu.

Kľúčové slová tejo kapitoly:

Strojový kód, inštrukcie, programátorský model počítača, registre počítača, prerušenie programu.

Doba potrebná ku štúdiu: 6 hodín

Sprievodca štúdiom

Táto kapitola je veľmi náročnou témou študijného textu a sú vňom popísané princípy vytvárania strojovo orientovaných programov. Pomerne náročná téma je hlavne pre tých z Vás, ktorí doteraz nemajú žiadne znalosti z oblasti vytvárania strojovo orientovaných programov. Je však potrebné zvládnuť túto kapitolu, pretože Vám umožní ľahšie pochopiť vlastnú interpretáciu jednotlivých inštrukcií v počítači a pohľad systémového programátora na dôležité systémové programy, ako sú operačné systémy.

Na štúdium tejto časti si vyhraďte aspoň 6 hodín. Odporúčame študovať s prestávkami vždy po pochopení jednotlivých podkapitol.

Činnosť počítača je riadená programom, uloženým v operačnej pamäti. Program je tvorený postoupnosťou inštrukcií, ktoré tvoria základné programovatelné kroky procesora. V následujúcej časti si vysvetlíme, akým spôsobom pozerá programátor na vytváranie programového kódu v strojovo orientovanom jazyku. Vychádzajme z obecného formátu inštrukcie:

Operačný kód (operačný	Adresa operandu /	Adresa 2. operandu /
znak)	operand	2. operand

Predpokladajme, že procesor obsahuje základné registre:

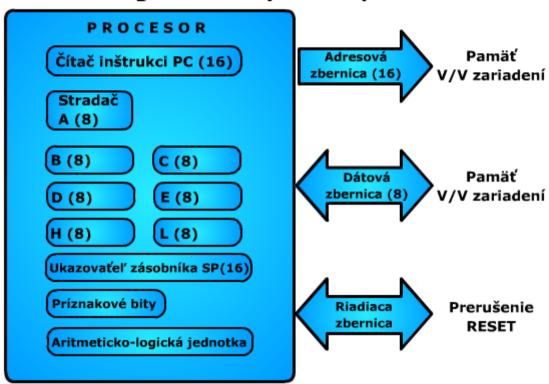
- A (Accumulator) stradač 8 bitový,
- PC (Program Counter) čítač inštrukcií 16 bitový,
- sadu univerzálnych registrov B, C, D, E, H, L 8 bitových,
- príznakové bity
 - **Z** (Zero) = 1 pri nulovom výsledku operácie, =0 pri nenulovom
 - S (Sign) Kópia znamienkového bitu výsledku operácie
 - CY (Carry) Kópia bitu prenášaného z najvyššieho rádu výsledku operácie
 - AC (Auxilary Carry) prenos medzi bitom 3 a 4 výsledku
 - **P** (Parity) = 1 pri párnej parite výsledku, =0 pri nepárnej parite výsledku

Ďalej interné registre (programátorovi neviditeľné):

- IR inštrukčný register (8bitový); je napojený na dekodér inštrukcií (radič),
- DR údajový register (8 bitový); register pre čítanie/zápis údajov z/do pamäte,
- AR adresový register (16 bitový); adresa pre čítanie/zápis z/do pamäte,
- TA Temporary Address register (skladá sa z TA_H (TA High 8 bitov), TA_I (TA Low 8bitov)).

Príkladom takého procesora môže byť 8 bitový procesor Intel 8080.

Programátorský model procesora

3.1 Základné inštrukcie

Popíšme si teraz základné inštrukcie procesora a ich kódovania v operačnej pamäti.

Pozn. Písmeno h za číslom vyjadruje, že číslo je v hexadecimálnej sústave.

LDA adresa - Load A Direct

- o naplní registr A obsahom slabiky z pamäti
- o uloženie inštrukcie v pamäti:

Operačný znak	16 bitová adresa pamäte			
3Ah	nižšia slabika adresy	vyššia slabika adresy		

STA adresa - Store A Direct

- Uloží register A do pamäte
- o uloženie inštrukcie v pamäti

operačný znak	16 bitová adresa pamäte		
32h	nižšia slabika adresv	vyššia slabika adresv	

JMP adresa - Jump Unconditional

- o nepodmienený skok na adresu
- o uloženie inštrukcie v pamäti:

operačný znak	16 bitová adresa pamäte		
0DAh	nižšia slabika adresv	vyššia slabika adresv	

Príklad: X=Y

LDA 101h

STA 100h

obsahy pamäti:

100h ..X

101h ..Y

Ďalší príklad:

200h: LDA 101h 203h: STA 100h

206h: ...

adresa	200h	201h	202h	203h	204h	205h	206h
obsah	3Ah	01	01	32h	00	01	

Vykonávanie jednotlivých inštrukcií v tzv. mikroinštrukciách je následujíce:

Fázy inštrukcie LDA

- o 200 > PC počiatočné nastavenie PC
- PC > AR, 0 > WR, DR > IR výber operačného znaku

- \circ PC + 1 > AR, 0 > WR, DR > TA_L výber operandu
- \circ PC + 2 > AR, 0 > WR, DR > TA_H výber operandu
- TA > AR, 0 > WR výber operandu
- O DR > A vykonanie inštrukcie
- o P3 + 3 > PC aktualizácia PC

Fázy inštrukcie STA

- o 200 > PC počiatočné nastavenie PC
- o PC > AR, 0 > WR, DR > IR
- \circ PC + 1 > AR, 0 > WR, DR > TA₁
- \circ PC + 2 >AR, 0 > WR, DR > TA_H
- A > DR
- TA > AR, 1 > WR
- o PC + 3 > PC

Inštrukcia presunu medzi registrami MOV R_1 , R_2 - kódovanie - 1 slabika (kombinácia registrov je súčásťou operačného znaku)

Fáza **MOV**

- o PC > AR, 0 > WR, DR > IR
- o r1 > r2
- o PC + 1 > PC

3.2 Aritmetické inštrukcie

Fáza INC (Increment Register)

- o PC > AR, 0 > WR, DR > IR
- o r+1>r
- o PC + 1 > PC

Fáza **ADD** (Add register to A)

- o PC > AR, 0 > WR, DR > IR
- o A+rvA
- o PC + 1 > PC

Fáza **CMA** (Complement A) ... (= inverzia všetkých bitov registra A)

- o PC > AR, 0 > WR, DR > IR
- NOT A > A
- o PC + 1 > PC

Fáza CMP r (Compare Register with A)

- PC > AR, 0 > WR, DR > IR
- A r >> nastavenie príznakov
- o PC + 1 > PC

Príznakové bity nastavujú inštrukcie: INR, ADD, CMA

Príznaky nemenia inštrukcie: LDA, STA, JMP, MOV

3.3 Podmienené skoky

Podmienené skoky sú skoky podľa obsahu príznakového registra.

Vzor inštrukcia: podmienka adresa

- PC > AR, 0 > WR, DR > IR
- if podmienka then
 - o PC + 1 > AR, 0 > WR, DR > TA₁
 - \circ PC + 2 > AR, 0 > WR, DR > TA_H
- else
 - o PC + 3 > PC
- endif

Inštrukcia:

JC - CY=0

JNC - CY=1

JZ - Z=1

JNZ - Z=0

JP - S=0

JM - S=1

Príklady

X 100h

Y 101 h

X:=X + Y	X:=X - Y
LDA 100h	LDA 100h
MOV B,A	MOV B,A
LDA 101h	LDA 101h
ADD B	CMA
STA 100h	INR A
<i>IF</i> X=Y <i>THEN</i> ÁNO <i>ELSE</i> NIE	ADD B
IF A-Y THEN AND ELSE MIE	STA 100h
LDA 100h	<i>IF</i> X <y <i="">THEN ÁNO <i>ELSE</i> NIE</y>
MOV B,A	LDA 100h
LDA 101h	
CMP B	MOV B,A LDA 101h
JZ ÁNO	CMP B
:NIE	JM ÁNO
	JIVI AINO
JP VON	:NIE
:ÁNO	
	JP VON
:VON	:ÁNO
<i>IF</i> X<=Y <i>THEN</i> ÁNO <i>ELSE</i> NIE	••••
	:VON
LDA 100h	WHILE Y>=X DO B
MOV B,A	opakuj: LDA 100h
LDA 101h	MOV B,A
CMP B	LDA 102h
JP ÁNO	CMP B
:NIE	JP blok
	JMP Koniec
JP VON	Blok
:ÁNO	
	JMP Opakuj
:VON	Koniec

Uloženie inštrukcií v pamäti:

for i:= 1 TO X do B;

0FFh	1	
100h	X	
102h	I	
200h	LDA 0FFh	
203h	STA 102h	; i:= 1
206h	MOV B, A	; reg. B:= i
207h	LDA 100h	
20Ah	CMP B	; X - i
20Bh	JM 300Ah	
20Eh		
	blok B	
300h	LDA 102h	
303h	INR A	
304h	STA 102h	; i:= i + 1
307h	JMP 206h	
30Ah		

3.4 Zásobník

Zásobník má štruktúru Last - in, First - out (LIFO) a môže byť umiestnený kdekoľvek v operačnej pamäti. Na vrchol zásobníka ukazuje register **SP** (Stack Pointer (16 bitový))

Plnenie SP inštrukcií LXISP hodnota Load Immediate. Fáza inštrukcie:

- PC > AR, 0 > WR, DR > IR
- PC + 1 > AR, 0 > WR, DR > TAL
- PC + 2 > AR, 0 > WR, DR > TAH
- TA PC + 2 > AR, 0 > WR, DR > TAL SP
- PC + 3 > PC

Práca so zásobníkom

Inštrukcie

- **PUSH** B | D | H | PSW
- **POP** B | D | H | PSW

Fáza inštrukcie PUSH

- PC > AR, 0 > WR, DR > IR
- SP 1 > AR, B | D | H | PSW > DR, 1 > WR
- SP 2 > AR, B | D | H | PSW > DR, 1 > WR
- SP 2 > SP
- PC + 1 > PC

Fáza inštrukcie POP

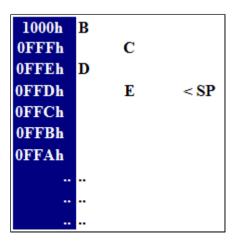
- PC > AR, 0 > WR, DR > IR
- SP > AR, 0 > WR, DR > C | E | L | Fl
- SP + 1 > AR, 0 > WR, DR > B | D | H | A
- SP + 2 > SP
- PC + 1 > PC

Príklad:

LXISP 100h

PUSH B

PUSH D

Pozor, žiadna kontrola podtečenia!

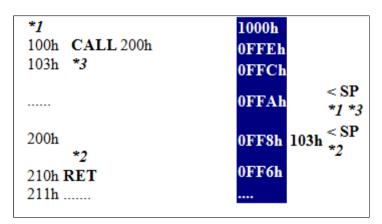
Zásobník a volanie podprogramu

Inštrukcia

CALL adresa

RET

Príklad:

Fáza inštrukcie CALL

- PC > AR, 0 > WR, DR > IR
- PC + 3 > TA
- SP 1 > AR, TAH > DR, 1 > WR
- SP 2 > AR, TAL > DR, 1 > WR
- SP 2 > SP
- PC + 1 > AR, 0 > WR, DR > TAL
- PC + 2 > AR, 0 > WR, DR > TAH
- TA > PC

Fáza inštrukcie **RET**

- PC > AR, 0 > WR, DR > IR
- SP > AR, 0 > WR, DR > TAL
- SP + 1 > AR, 0 > WR, DR > TAL
- SP + 2 > SP

TA > PC

3.5 Programovanie V / V operácií

Inštrukcie

OUT - zapíše obsah A na V/V zbernicu

IN - prečíta obsah V/V zbernice do A

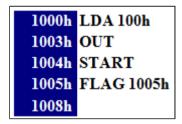
START - zaháji V /V operáciu

FLAG adresa - skok na adresu, ak nie je operácia hotová

Príklady:

Prenos A (100h) do výstupného zariadenia

Čítanie vstupného zariadenia a uloženie do A(100h)

```
1000h START
1001h FLAG 1001h
1004h IN
1005h STA 100h
1008h
```

3.6 Multiprogramové spracovanie

Prerušovací systém (interrupt system) umožňuje prerušenie bežiaceho procesu a aktivuje rutinu pre obsluhu prerušenia.

Činnosť pri prerušení:

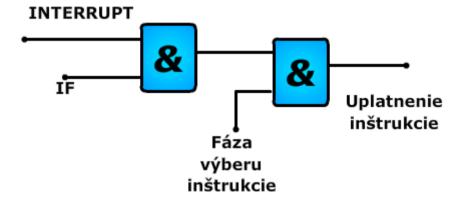
- 1. Prerušenie vykonávania programu
- 2. Upratanie PC, A,
- 3. Vykonanie obslužnej rutiny
- 4. Obnovenie PC, A a tým pokračovanie vo vykonávaní programu

Kedy je možné prerušiť proces?

- len po vykonaní inštrukcie (nie v priebehu > inštrukcia musí dokončiť všetky svoje fázy),
- ak je to povolené (každý procesor má príznak, ktorým sa prerušenie zakazuje a povoľuje). Napr. IF (Interrupt FLAG),

Inštrukcia STI (prerušenie povolené > IF:=1) Inštrukcia CLI (prerušenie povolené > IF:=0),

- procesor nie je možné prerušiť bezprostredne po zahájení obsluhy predchádzajúceho prerušenia,
- prerušenie sa vyvolá signálom Interrupt.

Pri prerušení sa uplatnia tieto fázy:

- PC > TA
- SP 1 > AR, TAH > DR, 1 > WR
- SP 2 > AR, TAL > DR, 1 > WR
- SP 2 > SP
- 0 > IF
- adresa programu pre obsluhu prerušenia > PC

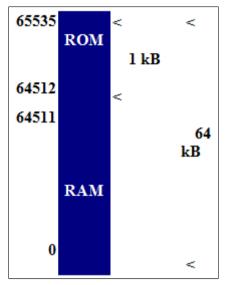
Príklad konštrukcie programu pre obsluhu prerušenia

100h	PUSH PSW	Upratanie registra A
101h		Obsluha
••••		prerušenia
••••		
	POP PSW	Obnovenie registra A
	STI	Povolenie prerušenia
	RET	Návrat do prerušeného procesu

3.7 Signál RESET

Nastavenie počítača do počiatočných podmienok a odovzdanie riadenia zavádzajúcemu programu v permanentnej paměti.

Príklad: Rozdelenie pamäte 'nášho' pomyselného počítača

Signál Reset sa uplatní **kdekoľvek** - tzn. aj vo vnútri fáz inštrukcie

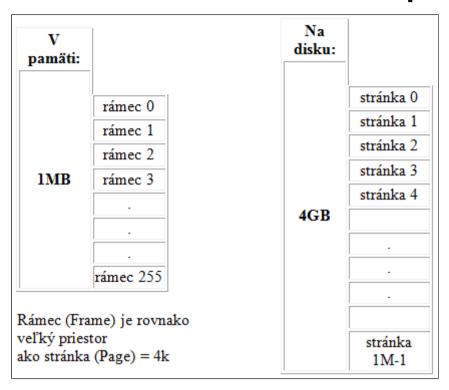
Fáza **RESET**:

- 0 > IF (zakázané prerušenie)
- 64512 > PC (skok do ROM)

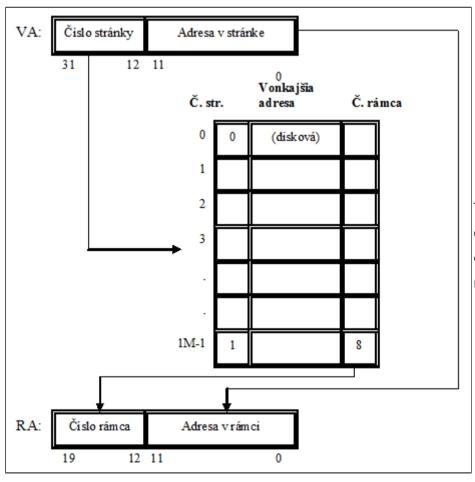
Činnosti po zapnutí počítača:

- 1. vyčkanie asi 1s (doba nábehu a ustálenie zdroja)
- 2. generovanie signálu RESET

3.8 Virtuálna pamäť

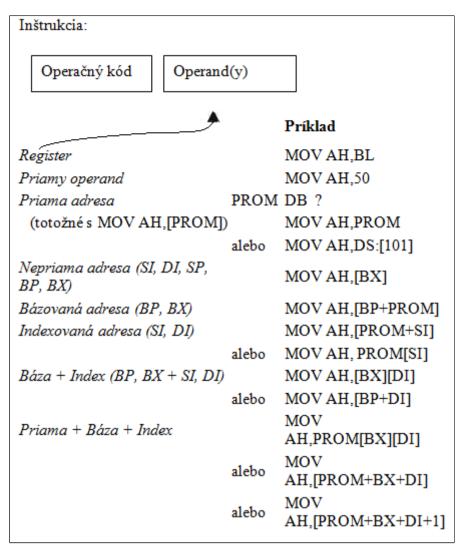

Každý odkaz na pamäť obsahuje virtuálnu adresu:

Tá sa transformuje cez tabuľku obsadenia rámcov na reálnu adresu

3.9 Adresovacie techniky

3.10 Inštrukcia MOV

→ Inštukcia MOV príznaky nemení!!

MOV r/m8,r8 MOV AL,BL AL:=BL

MOV Slabika, CH Slabika:=CH

MOV r/m16,r16 MOV BX,CX

MOV r8,r/m8 MOV r16,r/m8

MOV r/m16, segmentový

register

MOV AX,CS

MOV segmentový register,r/m16

MOV DS,AX

Nie je možné MOV

CS,.. !!!

MOV r/m8,imm8 MOV Slabika,10

MOV r/m16,imm16

Po inštrukcii **MOV SS,...** je po dobu trvania nasledujúcej inštrukcie zakázané prerušenie!

3.11 Aritmetické inštrukcie (celočíselné)

ADD	r/m8,imm8	ADD AL,80	AL:=AL+80
* * * * * * *		ADD Slabika,-10	
0 3 2 4 6 0	r/m16,imm16	ADD CX,10000	
	r/m16,imm8	ADD CX,10	<-rozšírenie s rešpektovaním znamienka
	r/m8,r8	ADD CH,CL	
	r/m16,r16	ADD AX,BX	
	r8,r/m8		
	r16,r/m16		
ADC	ADD WITH CARRY	7	
		ADC AL,CL	AL:=AL+CL+CF
SUB	SUBTRACTION		
		SUB AL,CL	AL:=AL-CL
SBB	SUBTRACTION WITH BORROW		
		SBB AL,CL	AL:=AL-CL-CF
CMP	COMPARE		
		CMP AL,CL	F:=AL-CL
INC	INCREMENT		
* * * * * C	INC r/m8	INC Slabika	Slabika:=Slabika+1
	INC r/m16	INC DX	
DEC	DECREMENT		
NEG	DVOJKOVÝ DOPLŇEK	DEC Slabika	Slabika:=Slabika-1
* * * * * *		NEG Slabika	Slabika:= -Slabika
O S Z A P C	CONVERT BYTE		
2211	TO WORD		
O S Z A P C		CBW	AX:=AL se zachováním znaménka.
CWD	CONVERT WORD		
	TO DOUBLEWORD		

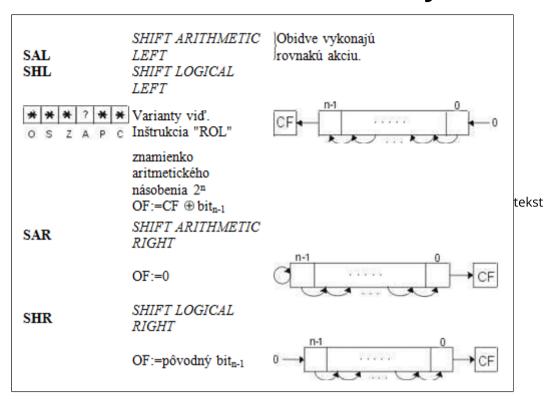
3.12 Logické inštrukcie

AND	LOGICKÝ SÚČIN PO BITOCH		
0 * * ? * 0 0 S Z A P C	kombinácia parametrov viď. "ADD"	AND AL,7 AND Slovo,1FFFh	AL:=AL \(\tau \) 7 Slovo:=Slovo \(\tau \) 1FFFh
OR	LOGICKÝ SÚČET		
		OR AL,7	AL:=AL \vee 7
XOR	NONEKVIVALENCIA		
		XOR AL,7	AL:=AL ⊕ 7
NOT	INVERZIA BITOV		
O S Z A P C	NOT r/m16	NOT AH NOT Slab NOT SI NOT Slovo	Slab:= Slab SI:= Sl
TEST	LOGICAL COMPARE		
0 * * ? * 0 O S Z A P C		TEST AL,7 TEST Slab,15	F:=AL ∧ 7 F:=Slab ∧ 15
	TEST r/m16,imm16 TEST r/m8,r8 TEST r/m16,r16		
AND, OR, XOR	r/m16,imm8 zn	amienkové roz	zšírenie

3.13 Rotácia

ROL ROTATE LEFT ROL r/m8.1 ROL r/m8,CL ROL r/m16,1 ROL r/m16,CL 8086 : CL neomedzené 286,..: CL / 1Fh OF je definované len pri rotácii o 1 bit: ROL: OF:=CF ⊕ bit_{n-1} tj. OF sa nastaví, pokiaľ sa hodnota CF nerovná novému najvyššiemu bitu. ROR ROTATE RIGHT ROR: $OF:=bit_{n-1} \oplus bit_{n-2}$ ROL ROTATE LEFT THROUGH CARRY n-1 $\begin{array}{l} \mathbf{RCR} \ \ ^{ROTATE} \ ^{RIGHT} \\ THROUGH \ CARRY \end{array}$

3.14 Posuvy

3.15 Vetvenie programu

```
JMP
                  JUMP=NEPODMIENENY SKOK
       priamy skok (cieľová adresa je v inštrukcii)

    mení CS - vzdialený skok (far jump)

          - plní CS:IP

 nemení CS - IP := IP + vzdialenosť

    vzdialenosť <0; 65535>

       sčíta sa neznamienkovo!!
       = blízky skok (near jump)

    vzdialenosť <-128; +127>

       sčíta sa znamienkovo!!
       = krátky skok (short jump)

    nepriamy skok : v inštrukcii je odkaz na:

           o Register SI, DI, SP, BP alebo BX (obsahuje offset cieľové adresy)
           o Pamät' - segment : offset

    offset

JMP rel8 JMP SHORT
                              krátky skok
           návestie
                              IP:=IP+vzdialenosť
                              návestia
JMP rel16 JMP návestie
                              blízky skok
                              IP:=IP+vzdialenosť
                              návestia
JMP
           JMP FAR PTR
                             vzdialený skok
ptr16:16
           návestie
                             CS:IP:= segment:offset
                             návestia
JMP r/m16 JMP [BX]
                             nepriamy blízky skok
                             IP:=BX
           JMP [slovo]
                             IP:=slovo
JMP
           JMP [dvojslovo] CS:IP:=dvojslovo
m16:16
                             nepriamy skok vzdialený
```

3.16 Podmienené skoky

```
JUMPS CONDITIONAL
  Len krátke skoky: vzdialenosť <-128; +127>

→ Neuvádza sa "short"

                                              VÝSLEDOK
                          TESTOVANÁ
          JUMP SHORT IF ..
                          PODMIENKA
                                              POSLEDNEJ OPERÁCIE
          EOUAL
                                              rovný
                          ZF=1
  JZ
          ZERO
                                              nulový
  JNE
          NOT EQUAL
                                              rôzny
                          ZF=0
  JNZ
          NOT ZERO
                                              nenulový
  JP
          PARITY
                                              párna
                          PF=1
  JPE
          PARITY EVEN
                                              parita
  JNP
          NOT PARITY
                                              nepárna
                          PF=0
  JPO
          PARITY ODD
                                              parita
  JS
          SIGNUM
                          SF=1
                                              Záporný
  JNS
          NOT SIGNUM
                          SF=0
                                              kladný ∨ nulový
  JC
          CARRY
                          CF=1
                                              nastal prenos
  JNC
                          CF=0
          NOT CARRY
                                              nenastal prenos
  JO
          OVERFLOW
                          OF=1
                                              nastalo pretečenie
  JNO
          NOT OVERFLOW OF=0
                                              nenastalo pretečenie
  JΒ
          BELOW
  JNAE
          NOT ABOVE NOR CF=1
                                              nz. Menší
          EQUAL
                                              CMP 2,5
                                                         0 1 0
  Priklad:
                  +2:010 nz.
                                              ZF=0
                  +5:101
                                                        - 1 0 1
                                              OF=1
                                              nz. 2<5
                                                        1 1 0 1
                                              SF=1
                                              CF=1
          LESS
  JNGE
         NOT ABOVE NOR SF \neq OF
                                              z. menší
          EOUAL
                                              CMP 2,-3 z: 2#-3
  Priklad:
                  +2:010|z.
                                              CF=1
                  -3:101
                                              SF=1
                                              OF=1
                                              ZF=0
                                              CMP -3,2
                                                        1 0 1
                                              ZF=0
                                                        <u>- 0 1 0</u>
                                              OF=1
                                                        0 0 1 1
                                              SF=0
                                              CF=0
          ABOVE
  JA
          NOT BELOW NOR (CF=0) \land (ZF=0)
                                              nz. väčší
  JNBE
          EQUAL
          GREATER
  JG
          NOT LESS NOR (SF=OF) \land (ZF=0)
                                              z. väčší
  JNLE
          EQUAL
          BELOW OR
  JBE
          EQUAL
                          (CF=1) ∨ (ZF=1)
                                              nz. menší alebo rovný
  JNA
          NOT ABOVE
  JLE
          LESS OR EQUAL
                          (SF \neq OF) \lor (ZF=1)
                                              z. menší alebo rovný
         NOT GREATER
  JNG
          ABOVE OR
  JAE
          EQUAL
                          CF=0
                                              nz. väčší alebo rovný
  JNB
          NOT BELOW
```

CREATER OR

JGE EQUAL SF=OF z. väčší alebo rovný NOT LESS

JCXZ JUMP SHORT IF CX=0 používa sa pre riadenie cyklov